

*Н.В. Шигонська, кандидат наук,
керівник навчально-методичної лабораторії,
Житомирський інститут медсестринства.*

*Н.М. Самборська, голова циклової комісії іноземних мов,
Житомирський інститут медсестринства.*

ВИКОРИСТАННЯ СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Впровадження моделювання в навчальний процес як одного із методів навчання, дозволяє створювати невимушене середовище на занятті, впливати викладачу не тільки на формування необхідних умінь і навичок професійної діяльності та взаємодії, розвивати особистісні якості та характеристики, змінювати мотивацію студентів але й набувати інноваційний практичний досвід по вирішенню професійних, інтелектуальних, творчих проблем, формувати та розвивати іншомовну компетентність студентів.

Моделювання будь-якої навчальної ситуації містить наступні основні етапи:

1. Аналітичний етап. Починається з постановки проблеми, аналізу і оцінки даної ситуації і закінчується формуванням самої ситуації, яку потрібно змоделювати.
2. Проективний етап. Плануються засоби і форми для моделювання даної ситуації, розробляється конкретним "проект" цього рішення.
3. Виконавчий етап. Реалізується замисел з практичним відтворенням розробленого "проекту".

Моделюючи ситуацію як засіб навчання, викладач повинен враховувати різні фактори: рівень мовної підготовленості студентів, тему і мету заняття, конкретні обставини. При цьому необхідно враховувати максимальну адекватність модельної ситуації спілкування рівню підготовки студентів до виконання поставлених завдань.

У структурному відношенні елементарна професійна навчальна ситуація містить 5 компонентів: 1) суб'єкт-адресант, 2) об'єкт (предмет розмови), 3) суб'єкт-адресат, 4) ставлення суб'єкта до предмета розмови, 5) умови спілкування.

Партнерами у навчальній комунікації можуть бути студенти і викладач. Коло їх практично корисних мовних контактів складається з таких варіантів: а) викладач – аудиторія, б) студент – аудиторія, в) викладач – студент, г) студент – студент. Моделюючи і використовуючи ситуації індивідуального і групового спілкування, викладач створює і підтримує у навчальному колективі таку психологічну атмосферу, яка дозволяє активно спілкуватися іноземною мовою з професійних питань.

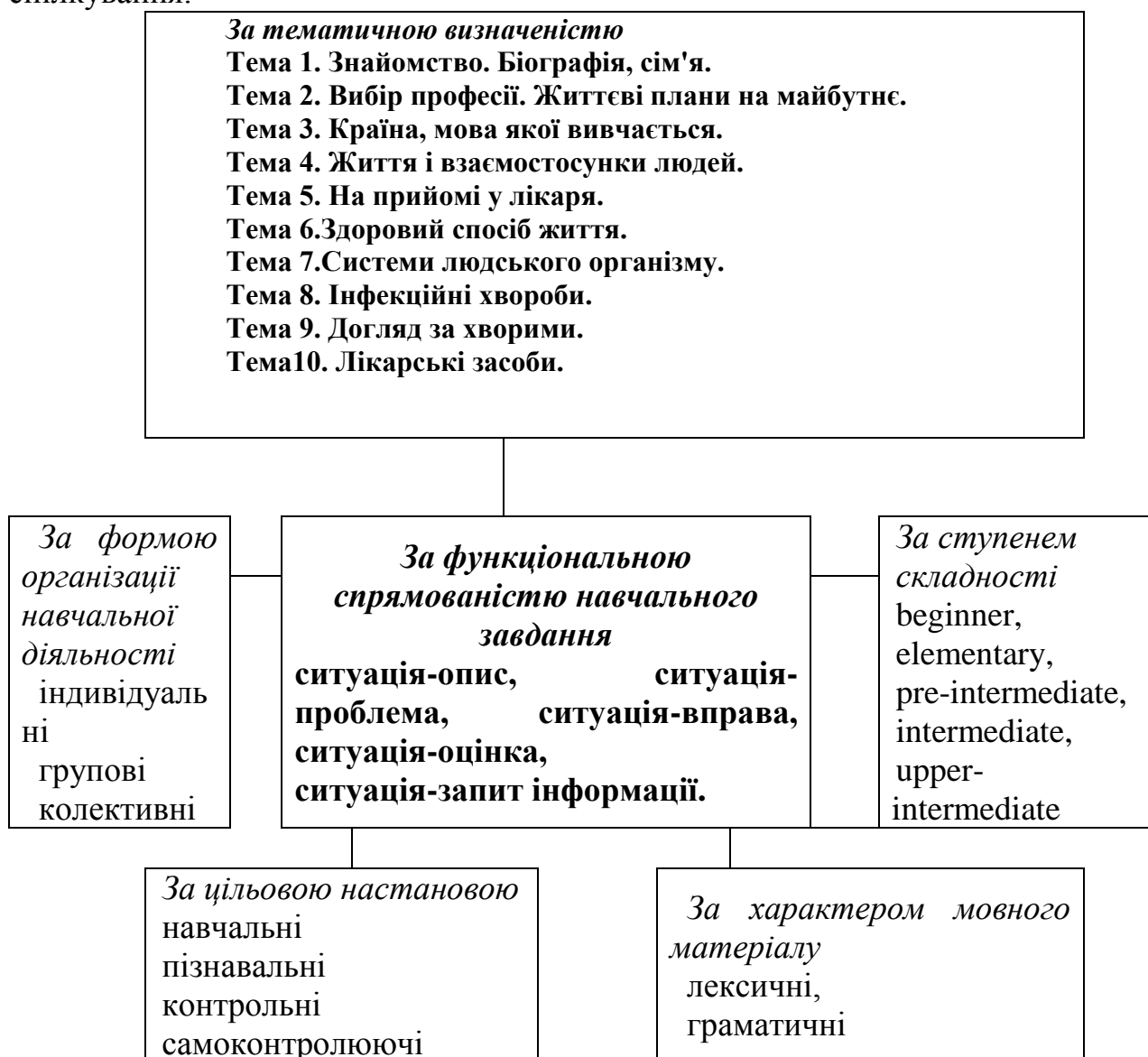
В основу моделювання професійних ситуацій, покладено механізм індивідуального і групового спілкування, взаємодії.

Досвід використання певних моделей і методу моделювання у процесі викладання англійської мови показав, що застосування окремих ситуацій не є достатньо ефективним засобом навчання. Відсутність системного підходу до моделювання не дозволяє цілком реалізувати різноманітні можливості використання моделей у професійно-орієнтованому профільному навчанні. Це

обумовило необхідність розробки загальної моделі ситуацій, що відображає характерний зміст професійної діяльності медичного працівника. Названа модель становить собою взаємопов'язане поєднання ситуацій різних класів, які використовуються у процесі навчання англійської мови. Компоненти цієї моделі, що базуються на шести критеріях системності:

1. За функціональною спрямованістю – ситуація-опис, ситуація-проблема, ситуація-вправа, ситуація-оцінка, ситуація-запит інформації;
2. За формою організації навчальної діяльності – групові, індивідуальні, колективні;
3. За тематичною визначеністю;
4. За цільовою настановою – навчальні, пізнавальні, контрольні, самоконтролюючі;
5. За ступенем складності – 1) beginner, 2) elementary, 3) pre-intermediate, 4) intermediate, 5) upper-intermediate;
6. За характером мовного матеріалу – 1) лексичні, 2) граматичні.

За названими критеріями системності побудовано загальну схематичну модель типових ситуацій професійної діяльності медичних працівників, що є основою для формування їх комунікативної компетентності та готовності до іншомовного спілкування.

Рис. 1. Схема побудови загальної моделі навчальних ситуацій, що базуються на різних критеріях системності.

Загальна модель ситуацій професійної діяльності розроблена на основі комплексного аналізу теорії моделювання, мети і завдань навчання англійської мови, взаємопов'язаних зі змістом майбутньої професійної діяльності студентів.

Перший критерій – функціональна спрямованість навчального завдання (якою мірою відібране завдання відповідає тій меті, що ставить викладач у процесі навчання англійської мови, відповідно до характеру навчальних дій). Формулювання завдання слід розглядати як моделювання навчальної ситуації, а саме завдання – як її знакову модель. У навчальному процесі конкретні ситуації реалізуються у різних видах: ситуація-вправа, ситуація-ілюстрація, ситуація-оцінка, ситуації-запит інформації, ситуація-виклад, ситуація-проблема.

Ситуації-вправи дозволяють навчати професійно спрямованому мовному спілкуванню, що забезпечує взаєморозуміння спеціалістів певного профілю.

Специфіка навчального закладу медичного профілю обумовлює тематичний зміст ситуацій-вправ відповідно до запропонованих навчальною програмою розмовних тем (наприклад: біографія студента, медичний заклад, інфекційні хвороби, на огляді у лікаря і т.п.). Добір мовного і мовленнєвого матеріалу при цьому здійснюється згідно з сюжетною спрямованістю навчання говорінню. Ситуації-вправи дозволяють в активній формі вводити, активізувати, закріплювати лексико-граматичний матеріал певної навчальної теми, інтегрувати знання, розвивати комунікативні навички.

Ситуація-оцінка дозволяє формувати навички мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, письмо). Викладач пропонує для аналізу опис конкретного випадку, події. Студентам пропонується ознайомитися з ним, взяти заходи, оцінити джерела, механізми, значення і наслідки ситуації, а також дії медичного працівника. Після вивчення ситуації дається оцінка правильності, правомірності чи неправильності, неправомірності запропонованих дій. Комунікативне завдання формулюється у такий спосіб: “дайте оцінку дій, визначте переваги та недоліки, проаналізуйте ситуацію, оцініть слушність дій”.

Ситуація-запит інформації. Ситуації цього типу використовуються для формування вмінь діалогічного мовлення, граматичних навичок побудови і використання питальних конструкцій різного типу.

Ситуація-проблема. Ситуація цього типу містить природну або штучну проблему, яка складається з елементів, що мали місце в різний час і в різних місцях. При відповідному доборі матеріалу і правильному формулюванні завдань викладач з допомогою проблемних питань може керувати мовленнєвою діяльністю студентів. Такі ситуації розраховані на високий рівень сформованості професійного мислення і мовної підготовки.

Другим критерієм загальної моделі ситуацій професійної діяльності є форма організації навчання, з урахуванням якої виділяються індивідуальні (викладач – студент, студент – студент) і групові ситуації (студенти – студенти, викладач – студенти). Студенти і викладач можуть виступати партнерами у навчальній комунікації. При цьому моделюється система стосунків, що дозволяє якомога повніше розкривати, використовувати і розвивати можливості кожного. В умовах

групової та індивідуальної діяльності створюється спільний фонд інформації про досліджуваний предмет, в який кожний із партнерів вносить свою частку.

Третім критерієм загальної моделі системи ситуацій професійної діяльності є її тематична спрямованість. Однією з необхідних умов моделювання цих ситуацій є упорядкування переліку типових ситуацій, необхідних для комунікації майбутніх випускників вищого медичного навчального закладу. Тематичні ситуації моделюються відповідно до конкретної теми програми.

Четвертим критерієм є цільова настанова ситуації, що реалізується в умовах спілкування. З огляду на основну специфіку діяльності медичного спеціаліста, її змістовий аспект, виділяються такі типи ситуацій: навчальні, самоконтролю, контрольні, пізнавальні. Запропонована типологія ґрунтується на таких положеннях:

1. У раціонально організованому навчальному процесі, спрямованому на засвоєння іноземної мови, теорія і практика завжди існують взаємопов'язано.

2. Тренувальна робота – основа формування умінь і навичок – має два етапи. На першому етапі використовуються ситуації, за допомогою яких досягаються задані стандарти, на другому – досягнуті стандарти утримуються на відповідному рівні.

3. Кожна ситуація (елементарна або складна) має бути функціональною за своєю суттю, тобто функціонувати для розв'язання мовного або мовленнєвого завдання.

4. Професійні ситуації будуються так, щоб забезпечувати засвоєння теорії і оволодіння практикою мовленнєвої діяльності у єдиній методичній структурі.

У моделюванні навчальних професійних ситуацій необхідно враховувати типові труднощі: лексичні особливості медичної термінології, емоційно забарвлені елементи медичної лексики.

Для самоконтролю і самокорекції використовуються ситуації, що націлюють студентів на розв'язання навчальних завдань та їх перевірку. Ці ситуації доцільні, коли необхідно звернути увагу на типові помилки, подолати деякі мовні труднощі. Головна риса таких ситуацій – це доступність завдання, відповідність ситуації рівню мовленнєвої підготовки студентів. При створенні складних ситуацій активно використовуються карти, схеми, таблиці.

Контрольні професійні ситуації використовуються під час проведення поточного і підсумкового контролю. У цьому разі кількість завдань для контролю відповідно до їх складності визначається викладачем.

Використання моделей ситуацій за ступенем складності (п'ятий критерій) дозволяє оптимізувати процес навчання англійської мови у групах з різним рівнем мовленнєвої підготовки. Реалізація індивідуального підходу передбачає використання ситуацій різного рівня складності, диференційний підхід до навчальних завдань та ролей.

Згідно з шостим критерієм за характером мовного матеріалу визначаються лексичні та граматичні моделі ситуацій, що використовуються при навчанні певного лексичного та граматичного матеріалу і впливають на змістовну основу ситуації.

Розробка та використання системи ситуацій дає можливість:

- 1) урізноманітнювати процес викладання іноземної мови;
- 2) позитивно стимулювати мотивацію діяльності студентів;
- 3) створювати довірливий активний ігровий атмосферу на заняттях.

Найбільш істотними результатами є:

- 1) зміни ставлення учнів до виконуваних мовних дій і до предмета іноземна мова в цілому;
- 2) формування вміння не губитися в обстановці реального спілкування;
- 3) самостійність мовних продуктів, ініціативність, готовність вступити в розмову, вміння пристосовуватися до мінливої ситуації;
- 4) високий рівень самоконтролю мовлення.

Впровадження системи ситуацій професійної діяльності (її загальної моделі) у процес оволодіння англійською мовою сприятиме реалізації активної спрямованості навчання тобто формуванню комунікативних умінь і навичок, необхідних у сфері іншомовного спілкування медичних фахівців.

Література

1. Шигонська Н. В. Структура і зміст процесу моделювання комунікативних ситуацій / Н. В. Шигонська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: педагогіка і психологія. [зб. статей]. – Ялта: РВВ КГУ, 2008. – Вип. 20. – Ч. 3. – С. 131-139.
2. Шигонська Н. В. Моделювання як метод професійної педагогічної освіти при підготовці студентів медичних спеціальностей / Н. В. Шигонська // Теоретичні питання культури, освіти і виховання: [зб. наук. праць]. / за заг. ред. академ. АПН України Євтуха М. Б. – К.: Вид. центр КНЛУ. – 2009. – Вип. 38 – С. 186-190.
3. Tubbs, Stewart L. Human Communications / S. L. Tubbs, S. Moss. – [6th-ed.]. – New York : McGraw-Hill, Inc., 1991. – 490 p.
4. Wilmot, William W. Relational Communication / W. W. Wilmot. – New York : McGraw-Hill, 1995. – 175 p.
5. *Professionalism and Ethics in the Public Service : Issues and Practices in Selected Regions* / Department of Economics and Social Affairs. – New York : Un., 2000. – 61 p.
6. Rotman, Morris B. Opportunities in Public Relations Careers [Text] / M. B. Rotman ; forew. by Robert W. Galvin ; rev. by Luisa Gerasimo. – Chicago : VGM Career Books, 2001. – 146 p.